

УДК 376.011

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.272939>

Наталія Матвєєва, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Назар Ткачишин, магістрант 013 “Початкової освіти”
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Іван Ярошко, магістрант 013 “Початкової освіти”
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

АСПЕКТИ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Стаття розкриває проблеми духовно-педагогічної підтримки та розвитку учнів з особливими освітніми потребами, інтеграції інклюзивної освіти і духовності на сучасному етапі. Акцентовано увагу на недостатній кількості досліджень з означеної проблеми, а зокрема галузі освіти дітей з порушеннями розвитку. Наголошено на важливості духовного аспекта та його впливі на якість життя особистості у контексті емоційного та фізичного благополуччя, взаємовідносин та соціальної інтеграції.

Розкрито зміст духовності як невід’ємної складової гармонійного розвитку особистості. Проаналізовано духовність як джерело соціальної та психологічної підтримки дитини з особливими освітніми потребами. Запропоновано ефективні шляхи практичної діяльності педагогів щодо духовної підтримки учнів з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: духовність; благополуччя; інвалідність; особливі освітні потреби; інклюзивна освіта; розвиток.

Літ. 5.

Nataliia Matveieva, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Pedagogy of Primary Education Department
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Nazar Tkachyshyn, Master’s Student 013 “Primary Education”
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Ivan Yaroshko, Master’s Student 013 “Primary Education”
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ASPECTS OF SPIRITUAL DEVELOPMENT OF STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

The article reveals the problems of spiritual and pedagogical support, organization of support for students with special educational needs, emphasizes the integration of inclusive education and spirituality at the current stage of education reform in Ukraine. The purpose of the article is to note the need to revise traditional approaches to personality development in order to highlight the importance of spirituality for the general well-being and successful training of all participants in the educational process without exception.

It is noted that there is an insufficient number of studies on the problem of spiritual development and spiritual and pedagogical support of a child with developmental disorders during his education in educational institutions. The essence of the concepts “special educational needs” and “disability” was analyzed, the main ways of integration of this category of persons for study in educational institutions were determined.

The main methods of the conducted research are singled out, namely: observation, survey, questionnaire, pedagogical experiment, and shortcomings in the scientific, educational and methodological support of modern schools are identified. Attention is focused on the need to introduce special courses, develop methods, and update training programs for students of higher education in the process of their professional training for further work in institutions with inclusive education.

The article reveals the importance of the spiritual aspect and its influence on the quality of life and activity of the individual in the context of emotional and physical well-being, relationships and social integration, self-knowledge and realization of one’s own ideas in the process of educational, play, work, and communication activities.

The content of spirituality is determined as an integral component of the harmonious development of the personality. It was established that spirituality is a source of social and psychological comfort of a child with special educational needs, his support in everyday school life and self-realization in the environment of peers.

Effective ways of practical activities of teachers regarding the spiritual support of students with special educational needs are proposed.

Keywords: spirituality; well-being; disability; special educational needs; inclusive education; development.

Постановка проблеми. Людина – найвища цінність на Землі. Людина – неповторна, унікальна й особлива, самодостатня та неповторна. Саме ці трактування є

визначальними сьогодні в усіх сферах життєдіяльності й, особливо освіти. Самоцінність дитинства, принцип дитиноцентризму та природовідповідності є стрижневими у педагогічній практиці, про що

наголошують основні нормативно-правові освітні документи, як-от: закони України “Про дошкільну освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про вищу освіту”, Концепція розвитку інклюзивної освіти в Україні, Концепція НУШ. Практика показує, що на часі – загальний консенсус щодо визнання духовності як значущого виміру людського благополуччя, який відіграє важливу роль у житті багатьох людей з інвалідністю. Духовність, душа та фізичний розвиток – ті аспекти, на яких неодноразово акцентували увагу філософи. Це триєдиний вимір, від складових якого залежать цілісність, успішність, гармонія як самої особистості, так і її життєдіяльності. Так, духовний аспект має потужний потенціал та здатність впливати на якість життя з погляду емоційного і фізичного стану, взаємовідносин з людьми, особистого самовизначення та соціальної інтеграції.

Аналіз основних досліджень і публікацій з означеної проблеми засвідчує, що на нинішньому етапі є дуже мало досліджень, присвячених безпосередньо взаємозв'язку духовності та наявного порушення розвитку (інвалідності), що особливо помітно у сфері спеціальної освіти. Такий стан справ пояснюємо загальноприйнятими підходами закладів загальної середньої освіти щодо включення осіб з особливими освітніми потребами на навчання та часткове ігнорування цього аспекту проблеми. Іншими словами, сучасні освітні заклади не завжди демонструють готовність та бажання займатися духовними аспектами й емоційними потребами такої категорії учнів. Іншою проблемою є те, що педагоги закладів з інклюзивним навчанням недостатньо підготовлені для того, щоб виявляти та задовольняти духовні потреби як учнів з особливими освітніми потребами, так й інших школярів.

Означена проблема сягає й вищого рівня – державного. Так, політика розмежування релігії та держави, яка загальноприйнята й чинна в багатьох країнах світу, призводить до того, що теми духовності вкрай рідко розглядаються у державних закладах освіти, що пояснює індивідуальну позицію окремих педагогів. Актуальність питання вбачаємо й у тому, що на сучасному етапі відчувається нестача наукових досліджень і розроблених на їхній основі навчально-методичних матеріалів, які торкалися б потреби звернення до духовного світу, його впливу на гармонійний розвиток дитини з порушеннями.

Мета статті – розкрити значення духовності у гармонійному розвитку особистості: акцентувати увагу на потребі організації духовно-педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами.

У процесі нашого дослідження використовували власний богословський досвід; проведені спостереження, опитування, анкетування респондентів (учні, педагоги ЗСО) з питань духовного розвитку дітей та молоді. Мета нашого дослідження полягала у вивченні ефективних шляхів сприяння внутрішньо-

му зростанню учнів з особливими освітніми потребами, виокремленні переваг інтеграції учнів з ООП у масові освітні заклади та аналіз аспектів духовності у процесі навчання цієї категорії школярів.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі побутує чимале розмаїття поглядів на духовність, представлених у різних наукових джерелах. У ході дослідження ми визначали “духовність” як сприйняття людиною сутності світу, свого місця в ньому, іманентних стосунків з Богом та своєї останньої мети (в широкому сенсі). Духовність отожднюється з переживанням глибоко вкоріненого почуття сенсу та мети життя, а також почуттям співпричетності особистості до подій навколишнього світу. Однак слід зауважити, що хоча вона містить у собі питання релігії, духовність зосереджена на прийнятті, інтеграції та цілісності. У контексті означеного публічні релігійні переконання не виступають чимось не обов'язковим та не змушують особистість до участі у релігійних практиках або належати до усталеної релігійної традиції, щоб пізнати духовний вимір. Подібно побутує й інша думка, що духовність не є синонімом релігії і не протиставляється їй. Вважається, що духовність охоплює широкий спектр людського досвіду і містить у собі самопізнання, пізнання інших та пізнання загального буття.

“Інвалідність” – це загальний термін, який охоплює порушення, обмеження життєдіяльності людини, отримані внаслідок генетичного його успадкування чи отриманої травми. Характерною ознакою наявної інвалідності є неспроможність людини виконувати певні види діяльності внаслідок наявного порушення на зразок більшості людей. “Особливі освітні потреби” – це термін, який описує комплекс потреб, що виникають у дітей у зв'язку з порушеннями, які можуть бути фізичними, розумовими або психологічними. До прикладу, діти з порушеннями спектру аутизму, синдромом Дауна або порушеннями когнітивних навичок можуть вважатися такими, що мають особливі освітні потреби.

Починаючи з 2005 р., Всесвітня організація охорони здоров'я особливу увагу почала приділяти проблемі внутрішнього світу осіб з порушеннями розвитку. Зокрема духовність визначається нею як своєрідний засіб підтримки благополуччя особистості. Натомість наголошено на тому, що духовний розвиток – це засаднича потреба людини і стрижневий компонент як психічного, так і фізичного здоров'я. Це, своєю чергою, має вирішальне значення для інтегрованого розвитку учнів з інвалідністю, виконання професійного обов'язку педагогів щодо здійснення індивідуального підходу до здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Наше дослідження та шкільна практика підтверджують, що духовний розвиток не тільки стимулює прагнення учнів отримати нові знання, але й забез-

печеу отримання нового досвіду навчання. Розширення особистих можливостей, оптимізм, емпатія, розуміння, академічна успішність, фізичне та психологічне здоров'я, самооцінка тісно пов'язані з духовністю. Відтак якісна духовна опіка здатна сприяти цілісному й гармонійному розвитку школярів з особливими освітніми потребами та сприяє появі відчуття ідентичності мети у житті.

Отже, духовність відіграє важливу роль у формуванні глибокого відчуття сенсу і мети власної життєдіяльності, а також почуття приналежності до суспільства, власної значущості та затребуваності. Хоча вона включає в себе питання релігійності, її основна увага зосереджена на пізнанні себе, самоприйнятті, інтеграції та внутрішній гармонії. За таких умов стає зрозумілим, що задля пізнання духовного виміру не обов'язково бути носієм формальних релігійних переконань, учасником публічних релігійних практик, належати до усталеної релігійної традиції [4, 180]. А, отже, духовність не є синонімом релігії і не завжди протиставляється їй. Варто зауважити, що духовність охоплює широкий спектр людського досвіду і стосується самопізнання, розуміння інших та пізнання світу. Духовний вимір шукає гармонію із всесвітом, прагне отримати відповіді на запитання про вічність і часто актуалізується у різних непередбачуваних життєвих обставинах (під час стресу, хвороби, втрати, тяжких переживань). Це, зокрема, робить його ще більш актуальним сьогодні, в умовах захисту нашої країни від нападу країни-агресора.

Характерно, таке прагнення цілісності буття властиве багатьом дітям із особливими освітніми потребами. Відтак, уважаємо, вона базується на сутності самого поняття "Людина".

У сучасному постмодерністському світі, через зменшення значущості сім'ї та традиційних релігійних вірувань, багато дітей, а особливо з особливими освітніми потребами, відчувають значні труднощі щодо визначення цінностей та мети власного життя. Приміром, у пошуках ідентичності та сенсу життя окремі школярі з особливими освітніми потребами (або поведінковими проблемами) у перехідному віці залучаються до релігійної діяльності [4, 182]. Особи, які беруть участь у релігійних обрядах, як правило, здійснюють пошук релігійного розв'язання наявних проблем. Зазвичай духовна мудрість дає вихованцям позитивні стратегії попередження появи та подолання наявних особистих проблем, відчуття мети і сенсу життя, що приводить до одухотвореності, емоційного піднесення й самореалізації [2, 181]. Практика доводить, що зв'язок духовності з пошуком внутрішнього сенсу та самоцінності полягає у отриманні відповіді на запитання "Як стати повноцінною людиною". У контексті означеного духовність розглядаємо життєво важливою складовою та передумовою всебічного й гармонійного

розвитку кожної дитини, у тому числі з особливими освітніми потребами.

Актуальність проблеми визнання духовного аспекта в житті школярів з особливими освітніми потребами, на жаль, не збільшує чисельності учителів-практиків, готових і спроможних працювати з духовним виміром життя вихованців. Наше дослідження довело, що на сучасному етапі реформування освіти в Україні немає чинних навчальних програм, які довели б свою ефективність у задоволенні особливих духовних потреб здобувачів освіти, методик професійної підготовки майбутніх педагогів, здатних підготувати до подальшої практичної діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами та задоволення їхніх духовних запитів.

У контексті вищезначеного варто виокремити основні вимоги щодо діяльності учителів задля сприяння духовному розвитку учнів з особливими освітніми потребами. Передовсім освітяни повинні визнати, що духовне життя – це важливий вимір розвитку дітей з особливими освітніми потребами та без них та їм належить унікальна можливість сприяти сакральному досвіду цієї категорії вихованців на шляху духовного зростання, трансформації та зцілення. По-друге, надаючи допомогу школярам з особливими освітніми потребами, важливою умовою виступає приділення особливої уваги конкретній меті і сенсу професійної діяльності, її спрямуванню, наданню соціально-психологічної підтримки, сприянню позитивній зміні та зростанню учнів з особливими освітніми потребами.

Відповідно до природних задатків та вікових особливостей діти схильні експериментувати та запитувати, але з різних причин учні з особливими освітніми потребами доволі часто не мають можливості досліджувати природне середовище та відчувати такі почуття, як благоговіння, трепет, цікавість та здивування – реакції, які формують основу духовного розвитку. Загальновідомо, більшості людей усвідомлення краси навколишнього світу дозволяє встановити зв'язок з важливими аспектами власного життя [3, 249]. До прикладу, зустрічі в природному середовищі, як-от: безлюдні, недоторкані куточки природи, ліси або луки, рослини та тварини можуть сприяти розвитку духовної чутливості та слугувати розвитку емпатії, співчуття, співпереживання, милосердя. Саме тому, у розвитку духовної свідомості дітей з особливими освітніми потребами треба використовувати прогулянки, спостереження, екскурсії на свіжому повітрі. Важливо також допомогти дитині рефлексувати між собою та світом, встановлюючи зв'язок між тим, чого вона навчилася й тим, як вона співвідносить себе зі світом, іншими людьми.

Моменти роздумів є важливими для поліпшення навчання, цінування тиші та духовного розвитку. Особливого значення набуває створення учителем

можливостей “побути в тиші та роздумах”, що співзвучно із концептуальними цінностями НУШ [4], забезпечення комфортного середовища, що слугує усамітненню, роздумам, зануренню у внутрішній світ вихованців. Практика свідчить, що такі моменти рефлексії дозволяють розвиватися, досліджуючи і виокремлюючи особисте покликання, цінності та прагнення, що має вирішальне значення для учнів з особливими освітніми потребами. На завершення проведення рефлексивних заходів доцільно запропонувати учням проаналізувати, обговорити, висловити власні думки та поділитись враженнями щодо особистого значення моментів рефлексії, виявлення нових почуттів та думок, заспокоєння. У цьому сенсі шкільний досвід виступає духовним, а не освітнім. Такі звички, як тиша і роздуми, можуть не бути природними для школярів (як з особливими освітніми потребами, так і без них). Однак вони можуть бути набуті упродовж певного періоду в атмосфері довіри і заохочення. Поступово це приведе до того, що навіть найменші учні 6-річного віку будуть здатні насолоджуватися моментами релаксації у супроводі тихої музики, сидячи спокійно, глибоко дихаючи.

Так само, як і їхні однолітки без порушень розвитку, діти з особливими освітніми потребами повинні мати можливість ставити запитання про сенс життя. Практика показує, що постановка запитань про цінності, мораль, переконання та поведінку, сенс і мету життя через призму їхньої нозології допомагають їм почуватися краще [1, 185]. Учні з особливими освітніми потребами – ті ж учні, що й інші, але з певними особливостями фізичного чи психічного розвитку, а тому потребують такої ж уваги та розуміння, що й однолітки. Їм властиві свої унікальні життєві цінності та цілі й задля підвищення ефективності процесу всебічного розвитку особистості, педагоги закладу освіти повинні діяти з урахуванням їх навчальних можливостей, задатків та здібностей, інтересів та запитів, виду та рівня складності порушення.

Школярів доцільно заохочувати говорити про важливі речі та людей у їхньому житті, прагнення та мрії, висловлювати власні думки з різного приводу, ділитися враженнями та досвідом, долаючи водночас їхні комплекси та страхи. Як правило, учні з особливими освітніми потребами часто потребують допомоги в підтримці та визнанні певних перспектив розвитку, незважаючи на наявне порушення. До прикладу, учням старших класів духовна перспектива допомагає побачити, що їхня освіта і робота, яку вони виберуть у подальшому житті, можуть бути пов’язані з життєвою траєкторією.

Християнський персоналізм, що ураховує філософські здобутки та біблійно-богословський погляд на людину, вказує на існування особистої гідності, тобто абсолютної, універсальної, невід’ємної, невідчужуваної, недоторканної і не підлягаючої оцінці

цінності, яка властива кожному й виступає гарантом реалізації прав та свобод, наявності особистої гідності. Бути людиною – це бути гідною себе, власних переконань, своїх батьків, людей, норм та правил соціуму. Особиста гідність не залежить від стану людського тіла, а жодні порушення розвитку не торкаються глибин людського ества, сутнісних складових його буття. Саме тому важливо акцентувати увагу на духовному, внутрішньому, всьому, що робить особистість особистістю – гідною, щасливою, готовою до постійного зростання над собою.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Наше дослідження показало, що навчально-виховний процес у закладах освіти з інклюзивним навчанням має бути організованим з урахуванням духовних потреб учасників. Важливим є створення умов та надання можливостей всім без винятку школярам щодо внутрішнього зростання, пізнання себе, навколишнього світу, вибору ціннісних орієнтирів та накреслення власної траєкторії саморозвитку. Особливе місце у шкільній практиці треба надавати духовності учнів з особливими освітніми потребами, які внаслідок наявного порушення вимагають своєрідного підходу та уваги, підтримки та допомоги, корекції та розвитку. Отець і Глава УГКЦ Любомир Гузар в аудіокнизі “Дорога до себе” наголошує, що передусім треба дивитися на кожного як на людину, враховувати відмінності та унікальні риси, несхожі якості й неповторні здібності. Л. Гузар зазначає, що неповторність людини не є гріхом, а, отже, це лише підтвердження людського розмаїття й потреби загальнолюдської поваги та толерантності до кожного.

Перспектива дослідження полягає у подальшому вивченні аспектів духовного розвитку та підтримки учнів з особливими освітніми потребами, виокремленні способів виявлення духовної поведінки, здійснення оцінки ефективності навчально-виховного процесу у контексті розвитку духовності особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афонін А., Дороніна Т. Духовність та стан здоров’я людини: педагогічний аспект. *Освітній вимір*. 2014. № 41. С. 182–188.
2. Загній А.М. Проблеми організації дозвілля дітей із інвалідністю. *Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності*. 2021. С. 179–182.
3. Задорожній А.В. Розвиток поняття “духовність” у структурі ціннісно-сміслової картини світу. *Освітній вимір*. 2012. Вип. 34. С. 245–251.
4. Наказ МОН від 23.03.2018 № 283 “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи”. *Інститут модернізації змісту освіти*. 2018. URL: <https://imzo.gov.ua/2018/03/25/nakaz-mon-vid-23-03-2018-283-pro-zatverdzhennya-metodychnyh-rekomendatsij-schodo-orhanizatsiji-osvitnoho-prostoru-novoji-ukrajinskoji-shkoly/>
5. Ault M.J. Inclusion of religion and spirituality in the

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ З ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ ДО РОБОТИ ІЗ ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

special education literature. *The Journal of Special Education*. 2010. № 44. pp. 176–189.

REFERENCES

1. Afonin, A. & Doronina, T. (2014). Dukhovnist ta stan zdorovia liudyny: pedahohichniy aspekt [Spirituality and human health: pedagogical aspect]. *Educational dimension*, No. 41, pp. 182–188. [in Ukrainian].
2. Zahnii, A.M. (2021). Problemy orhanizatsii dozvillia ditei iz invalidnistiu [Problems of leisure organization of children with disabilities]. *Current problems of life*, pp. 179–182. [in Ukrainian].
3. Zadorozhnii, A.V. (2012). Rozvytok poniattia “dukhovnist” u strukturi tsinnisno-smyslovoi kartyny svitu [The development of the concept of “spirituality” in the structure of the value-meaning picture of the world]. *Current problems of life safety*, No. 34, pp. 245–251. [in Ukrainian].

4. Nakaz MON vid 23.03.2018 № 283 “Pro zatverdzhennia Metodichnykh rekomendatsii shchodo orhanizatsii osvithnoho prostoru Novoi ukrainskoi shkoly” [Order of the Ministry of Education, Culture, Sports and Science of Ukraine dated March 23, 2018 No. 283 “On the approval of Methodological recommendations regarding the organization of the educational space of the New Ukrainian School”]. Institute of Modernization of the Content of Education. Available at: <https://imzo.gov.ua/2018/03/25/nakaz-mon-vid-23-03-2018-283-pro-zatverdzhennia-metodychnykh-rekomendatsij-shchodo-orhanizatsii-osvithnoho-prostoru-novoji-ukrajinskoji-shkoly/> [in Ukrainian].

5. Ault, M.J. (2010). Inclusion of religion and spirituality in the special education literature. *The Journal of Special Education*, No. 44, pp. 176–189. [in English].

Стаття надійшла до редакції 12.01.2023

УДК 378.018.8:796.071.43

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.273302>

Тетяна Осадченко, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ З ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ ДО РОБОТИ ІЗ ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

У статті пропонується теоретичний аналіз проблеми формування професійної готовності майбутніх тренерів з легкої атлетики. Здійснено характеристику осіб з порушенням опорно-рухового апарату. Визначено, що професійна готовність майбутнього тренера легкої атлетики до роботи із дітьми з порушенням опорно-рухового апарату є педагогічним процесом, що становить компонент цілісної професійної підготовки майбутнього тренера, спрямований на усвідомлення важливості та необхідності формування знань, умінь і навичок у сфері адаптивного спорту, що забезпечують фізкультурно-спортивну діяльність із дітьми з порушенням опорно-рухового апарату під час легкоатлетичних занять.

Ключові слова: особи з обмеженими можливостями здоров'я; особи з порушенням опорно-рухового апарату; професійна готовність; професійна готовність майбутніх тренерів легкої атлетики; формування професійної готовності.

Лім. 9.

Tetiana Osadchenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Theory and Methods of Physical Education Department
Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University

THEORETICAL ASPECTS OF PROFESSIONAL FORMATION OF READINESS OF FUTURE ATHLETICS COACHES TO WORK WITH CHILDREN WITH DISORDERS OF THE MUSCULOSKELETAL SYSTEM

The article offers a theoretical analysis of the problem of forming the professional readiness of future coaches in athletics. An analysis of the essence and definition of “professional readiness of future athletics trainers to work with children with musculoskeletal disorders” was carried out. It was determined that the professional readiness of the future athletics coach to work with children with musculoskeletal disorders is a pedagogical process that is a component of the integral professional training of the future coach, aimed at realizing the importance and necessity of the formation of knowledge, skills and abilities in the field of adaptive sports, which provide physical culture and sports activities with children with musculoskeletal disorders during athletics classes. It is noted that one of the leading tasks for higher education institutions today is the formation of the professional readiness of future athletics coaches for persons with limited health opportunities (including those with musculoskeletal disorders), who are called to expand the scope of physical culture and sports work with this population category. It was determined that the training of specialists consists in the development and practical implementation of innovative approaches and technologies of education, special programs, updating the content of the educational process, the use of new forms and methods of training, intellectual, spiritual, moral and physical development of specialists who are able to competently provide social order in the future. All this will contribute not only to athletes achieving results in physical culture and sports activities,